

Flevoland, Distelvlinderland

Wie aan de provincie Flevoland denkt, denkt in de eerste plaats aan een saai, vlak landbouwgebied. Misschien ook aan de enorme vogelrijkdom, maar zeker niet aan vlinders. Toegegeven, Flevoland is zeker niet rijk aan zeldzame dagvlindersoorten en het aantal soorten dat de schrijver er tot op heder verspreid over de hele provincie heeft waargenomen bedraagt niet meer dan tweeëntwintig. Toch kan ook Flevoland de locatie vormen voor interessante waarnemingen, zoals hier aan de hand van de Distelvlinderwaarnemingen in 1988 getoond zal worden.

Immigratie

Toen begin mei vuilgeel saharastof mijn auto een andere kleur gaf, rees bij mij meteen de verwachting van trekkers, die met deze stofstorm meegelift zouden zijn. Als Pijlstaartvlinderspecialist dacht ik natuurlijk allereerst aan Winderpijlstaarten of Doodshoofdvlinders. Maar toen ik op 9 mei vlakbij Lelystad mijn eerste Distelvlinder (*Cynthia cardui*) van dat jaar zag, was ik ook al heel tevreden. De dag erop nam ik bij Nagele en Marknesse in totaal zelfs vijf Distelvlinders waar. Op 13 mei nam ik in totaal vier Distelvlinders waar bij Swifterbant en Luttelgeest en ook Atalanta's (*Vanessa atalanta*) waren blijkbaar meegewaaid, want op dezelfde dag zag ik bij Lelystad mijn eerste Atalanta.

Zo gingen de waarnemingen verder, terwijl het aantal waargenomen exemplaren van met name de Distelvlinder steeds toenam. Zo zag ik op 17 mei bij Swifterbant op één pol Bieslook (*Allium schoenoprasum*) vijftien exemplaren en op 27 mei op dezelfde pol maar liefst vijftwintig stuks!

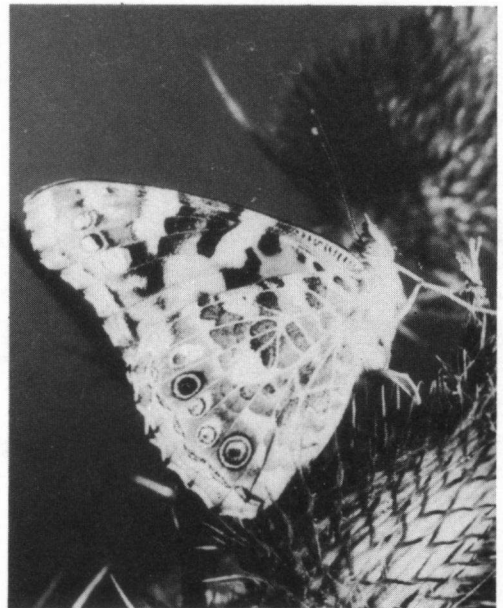
Of de invasie van de Distelvlinder inderdaad samenhangt met het binnen-

De massale komst van de Distelvlinder is te danken aan langdurige zuidwinden. Foto afkomstig van het archief van de vakgroep Natuurbeheer van de Landbouw Universiteit.

waaien van het saharastof en wat dan de preciese herkomst is, wordt momenteel onderzocht door de Belgische trekvlinderonderzoekers (zie 'Vlinders' 3(3):8).

Steppevlinder

Van mijn reizen in Zuid-Europa, Afrika en Arabië ken ik de Distelvlinder als een soort van 'steppeachtige' gebieden. De soort was daar altijd aan te treffen in open terreinen met weinig of geen begroeiing. Opvallend was ook altijd het

vermogen van de vlinder om zelfs bij felle wind op de vleugels te zijn. In dit licht bezien waren de grote aantallen Distelvlinders afgelopen mei juist in de open vlakke van de Flevopolders dus ook wel te verklaren.

Opmerkelijk was ook dat bevriende vlinderliefhebbers uit stedelijke of beboste gebieden het steeds maar hadden over 'regelmatig een enkele Distelvlinder', terwijl ik dagelijks grote aantallen te zien kreeg. Hierbij moet ik overigens wel aantekenen dat ik dankzij mijn werk in de gelegenheid was om dagelijks op een groot aantal verschillende plaatsen waarnemingen te doen. Anderzijds had ik ook juist vanwege mijn werk geen tijd om ergens eens rustig te gaan zitten waarnemen of tellen. Om kort te gaan, de Distelvlinder werd voor mij een vertrouwde verschijning, in de vaak felle wind laag voor me uitvliegend over de kavelpaden van de Flevolandse landbouwbedrijven.

Nectarplanten

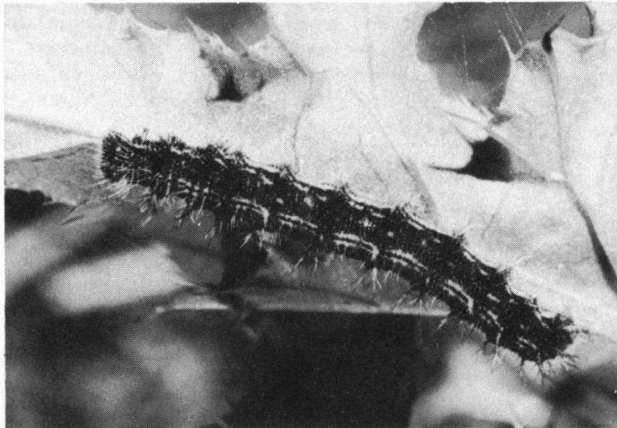
De eerste Distelvlinders van mei zag ik met name nectar zoeken in de toen nog uitbundig bloeiende Paardebloemen (*Taraxacum officinale*) groeiend in de slootkanten of langs de kavelpaden. Toen in de tweede helft van mei de Paardebloemen uitgebloeid waren, moesten de vlinders hun toevlucht zoeken bij de bloemen

in de tuinen van de boerderijen. Zo nam ik Distelvlinders waar op Sering (*Syringa*), Bieslook, Cotoneaster en Kattekruid (*Nepeta*).

Omstreeks half juni begon de bloei van de Akkerdistels (*Cirsium arvense*) en de Distelvlinders weken en masse uit naar deze nieuwe nectarbron. Overigens was ook hier weer opmerkelijk, dat juist die nectarbronnen drukbezocht werden, die vrijwel onbeschut stonden. De eerder genoemde pol Bieslook stond (als enige bloeiende plant) in een heel kale en open boerentuin. In mijn eigen beschutte tuin in Lelystad zag ik toen maar sporadisch een enkele Distelvlinder.

Rupsen

Op 3 juni vond ik de eerste rupsjes van de Distelvlinder. Ook de vindplaatsen van de rupsen bevestigden het beeld van een steppesoort. Ik vond de rupsjes namelijk vrijwel uitsluitend op lage Akkerdistelplantjes die als onkruid opkwamen tussen de in juni nog zeer nietige landbouwgewassen (met name bieten en uien). Zoeken op de meer weelderige planten in slootkanten en langs bosranden leverde althans in de voorzomer nooit iets op. Met andere woorden: de vlinders legden hun eieren bij voorkeur af op distels in een kaal, open, haast vegetatieloos terrein. Een enkele rups werd ook gevonden

*Er moeten in heel Flevoland ten minste enkele miljoenen rupsen gezeten hebben.
Foto: F. Bink.*

op vrijstaande Brandnetels (*Urtica dioica*). De rupsen waren zo algemeen, dat in de eerste helft van juni vrijwel elk distelplantje in het beschreven biotoop minstens één rups herbergde.

Gerekend de massale opslag van Akkerdistel op praktisch elk landbouwbedrijven, moeten er in Flevoland op zijn minst toch enkele miljoenen rupsen gezeten hebben. Helaas voor de rupsen kan een landbouwer nu eenmaal geen Akkerdistels in zijn gewas tolereren. Eer juni ten einde was, waren dan ook de meeste distels met behulp van onkruidverdelgers vernietigd, en met hen natuurlijk ook alle rupsen. Op 14 juni vond ik op een afstervende distelplant mijn eerste verpoppende Distelvlinder-rups, maar de meeste van zijn jongere soortgenootjes hebben dit stadium nooit bereikt.

Een aantal vroege vlinders werd overgebracht naar mijn vlinderkasje en na een korte periode van gewening begonnen ze daarin hun eieren af te zetten op een gepotte Akkerdistel. Een brandnetelplant, ook

een waardplant van de Distelvlinder, werd niet belegd, maar een Wilgje (*Salix* sp.) als enige andere plant tot mijn verbazing wel! De rupsjes groeiden op deze ongewone voedselplant overigens zonder problemen op en leverden gezonde vlinders.

Tot slot

De Distelvlinder is een typische vlinder van open terreinen en daarom opperbest thuis in het open landschap van Flevoland. Alleen als voortplantingsgebied heeft Flevoland nogal wat nadelen. Immers, de meest geprefereerde afzetplanten zijn juist die planten, die niet de kans krijgen om zo oud te worden, dat er een volledige cyclus op volbracht kan worden. Dat landbouwers vaak zonder het te weten indirect de oorzaak van een massale rupsensterfte bij deze soort zijn, kan hen nauwelijks kwalijk genomen worden. De productiedwang staat hun nu eenmaal niet toe een aggressief onkruid als Akkerdistel tussen hun gewassen te tolereren. Echter, ondanks de rupsenslaching blijkt dat ook Flevoland op vlindergebied interessant kan zijn.